

ТАБУЙОВАНА ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ СМЕРТІ ТА ПОХОВАЛЬНИХ РЕАЛІЙ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Стасюк Уляна Іванівна,

*студентка 2 курсу магістратури за спеціальністю
«Східні мови і літератури», освітня програма
«Мова і література (китайська)»
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
uistasiuk.fsm24m@kubg.edu.ua
orcid.org/0009-0006-8239-0541*

Кравченко Одарка Олександрівна,

*доцент кафедри китайської мови і перекладу
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
oo.kravchenko@kubg.edu.ua
orcid.org/0000-0003-4682-8228*

Цимбал Світлана Віталіївна,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри китайської мови і перекладу
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
sv.tsymbal@kubg.edu.ua
orcid.org/0000-0002-7367-5354*

Стаття присвячена комплексному дослідженню феномену мовного табу як універсального механізму соціального контролю та регуляції комунікації, підкреслюючи його роль у відображенні культурних цінностей та суспільних норм. Табу, будучи притаманним практично всім культурам, виконує критичні функції: регулятивну (підтримка порядку), комунікативну (дотримання етикету) та культурно-ідентифікаційну. Особлива увага зосереджена на проявах табу в китайській лінгвокультурі, де воно набуває специфічних форм, зокрема через вплив політичної цензури та активне використання евфемізмів, гомофонів і кодових позначень для обходу заборон. Ключовим об'єктом дослідження є табуйованість концепту смерті у китайській мові. На відміну від, наприклад, української культури, де смерть сприймається як природний процес, у Китаї пряме згадування смерті суворо уникається. Це пов'язано з глибинним страхом накликання нещастя та філософським вакуумом щодо загробного життя, залишеним конфуціанством. Додатковим чинником є конфуціанський принцип синівської шанобливості, що розглядає ушкодження тіла як неповагу до предків. **Мета дослідження** – виявити та систематизувати особливості функціонування табуйованої лексики, пов'язаної зі смертю та поховальними реаліями, у сучасній китайській мові, розкрити її лінгвокультурні та соціопрагматичні засади. Досягнення мети передбачає виконання таких завдань: 1) проаналізувати евфемістичні, класифікаційні та лайливі лексико-семантичні групи, що позначають смерть і поховальні реалії у сучасній китайській мові; 2) розкрити соціокультурні та лінгвістичні механізми (зокрема, вплив омофонії та філософських/народних вірувань), що формують мовне табу навколо концепту смерті в китайському суспільстві. **Методи дослідження:** теоретичний аналіз наукової літератури; функціональний аналіз (з'ясування ролі табу у комунікації), лінгвокультурний аналіз (виявлення впливу омофонії та культурних концептів на мову).

Результати. Дослідження підтверджує, що мовне табу є універсальним і фундаментальним механізмом соціального контролю та регуляції поведінки, який відображає глибокі культурні цінності та межі дозволеного. Хоча універсальні домени табу (як-от смерть чи фізіологічні функції) існують у всіх

культурах, їхнє конкретне наповнення виявляє значну національно-культурну специфіку. Зокрема, у китайській лінгвокультурі концепт смерті є однією з найбільш суворо табуйованих тем, що зумовлено як конфуціанським принципом синівської шанобливості, так і філософським вакуумом щодо загробного життя, який заповнюють народні повір'я. На мовному рівні це табу активно підтримується феноменом омофонії, де слова з ідентичним звучанням (наприклад, число 4) набувають негативного, забороненого забарвлення. Ця суворість, однак, стимулює високу мовну креативність, що призводить до формування розгалуженої системи евфемізмів (метафоричних, статусних та кодових позначень) для обходу заборон у ввічливому спілкуванні. Парадоксально, але табуйована лексика, неприйнятна для вираження співчуття, активно використовується як інструмент агресії та інвективи, що підкреслює її подвійний прагматичний характер як засобу як соціального злагоді, так і емоційного сплеску.

Висновки. Мовне табу є універсальним засобом соціальної регуляції, але його прояви в китайській мові мають глибоко національну специфіку, сформовану конфуціанством, яке зробило концепт смерті особливо суворо табуйованим. Висока омофонія в китайській мові виступає ключовим механізмом, що підтримує й посилює мовні забобони. Табу стимулює мовну креативність, призводячи до утворення широкого пласту евфемізмів та кодових замінів для обходу заборон, що свідчить про гнучкість комунікативних стратегій. Спостерігається парадокс: слово, заборонене у ввічливому контексті, активно використовується як інструмент агресії, що вказує на прагматичний, а не лише магичний характер табу в мовленні.

Ключові слова: табу, евфемізація, омофонія, забобони, культура, лексикологія.

LINGUISTIC TABOOS CONCERNING DEATH AND BURIAL PRACTICES IN MODERN CHINESE

Stasiuk Uliana Ivanivna,
*2nd-year Master's student, Specialty "Oriental
Languages and Literatures," Educational Program
"Language and Literature (Chinese)"
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
uistasiuk.fsm24m@kubg.edu.ua
orcid.org/0009-0006-8239-05417*

Kravchenko Odarka Oleksandrivna,
*Associate Professor at the Department of Chinese
Language and Translation
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
oo.kravchenko@kubg.edu.ua
orcid.org/0000-0003-4682-8228*

Tsymbal Svitlana Vitaliivna,
*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Chinese
Language and Translation,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
sv.tsymbal@kubg.edu.ua
orcid.org/0000-0002-7367-5354*

The article is devoted to a comprehensive study of the phenomenon of linguistic taboo as a universal mechanism of social control and communication regulation, emphasizing its role in reflecting cultural values and social norms. Taboo, being inherent in virtually all cultures, performs critical functions: regulatory (maintenance of order), communicative (adherence to etiquette), and cultural-identifying. Particular attention is focused on the manifestations of taboo in Chinese linguoculture, where it acquires specific forms, notably due to the influence of political censorship and the active use of euphemisms, homophones, and code designations to circumvent prohibitions. The key object of the study is the taboo nature of the concept of death

in the Chinese language. Unlike, for example, Ukrainian culture, where death is perceived as a natural process, in China, the direct mention of death is strictly avoided. This is associated with a deep-seated fear of invoking misfortune and a philosophical vacuum regarding the afterlife left by Confucianism. An additional factor is the Confucian principle of filial piety, which views physical harm to the body as disrespect for ancestors. **The purpose** of the study is to identify and systematize the features of the functioning of taboo vocabulary related to death and burial realities in modern Chinese, and to reveal its linguocultural and sociopragmatic principles. Achieving this goal involves the following **tasks**: 1) to analyze the euphemistic, classificatory, and abusive (swear) lexico-semantic groups that denote death and burial realities in modern Chinese; 2) to reveal the sociocultural and linguistic mechanisms (particularly the influence of homophony and philosophical/folk beliefs) that form the linguistic taboo around the concept of death in Chinese society. **Research methods** include theoretical analysis of scientific literature; functional analysis (clarifying the role of taboo in communication); and linguocultural analysis (identifying the influence of homophony and cultural concepts on language). **Results.** The study confirms that linguistic taboo is a universal and fundamental mechanism of social control and behavior regulation, reflecting deep cultural values and the limits of what is permissible. Although universal taboo domains (such as death or physiological functions) exist across all cultures, their specific content reveals significant national and cultural specificity. Specifically, in Chinese linguoculture, the concept of death is one of the most strictly tabooed topics, which is conditioned by both the Confucian principle of filial piety and the philosophical vacuum regarding the afterlife, which is filled by folk beliefs. At the linguistic level, this taboo is actively supported by the phenomenon of homophony, where words with identical sounds (e.g., the number 4) acquire a negative, forbidden connotation. This severity, however, stimulates high linguistic creativity, leading to the formation of an extensive system of euphemisms (metaphorical, status, and code designations) to circumvent prohibitions in polite communication. Paradoxically, tabooed vocabulary, while completely unacceptable for expressing sympathy, is actively used as a tool for aggression and invective, underscoring its dual pragmatic nature as a means of both social harmony and emotional outburst. **Conclusions.** Linguistic taboo is a universal means of social regulation, but its manifestations in the Chinese language have a deeply national specificity, shaped by Confucianism, which made the concept of death particularly strictly tabooed. The high level of homophony in Chinese acts as a key mechanism that supports and intensifies linguistic superstitions. Taboo stimulates linguistic creativity, leading to the formation of a wide layer of euphemisms and code substitutions to circumvent prohibitions, which indicates the flexibility of communicative strategies. A paradox is observed: a word forbidden in a polite context is actively used as an instrument of aggression, which points to the pragmatic, and not just magical, nature of taboo in speech.

Key words: taboo, euphemization, homophony, superstitions, culture, lexicology.

1. Вступ

Мовне табу є універсальним явищем, притаманним практично всім культурам світу. Воно відображає складну взаємодію між мовою, суспільними нормами та культурними цінностями, а також демонструє, які теми вважаються небажаними, забороненими або небезпечними для прямого номінування. Слова і вирази, що підпадають під табу, зазвичай пов'язані з явищами, які викликають у людини сильні емоції: страх, огиду, сором або благоговіння. Вивчення табу-йованої лексики дозволяє не лише глибше зрозуміти мовну систему, але й розкрити особливості культурного коду народу, способи регулювання комунікації та межі дозволеного у суспільстві.

Табуйована лексика довгий час була поза увагою лінгводидактів, у тому числі тих науковців, які досліджують лексико-семантичні особливості мов. І тільки останнім часом з'являється все більше наукових розвідок, присвячених цій темі, а мовленнєві табу певної мови вважається за доцільне вивчати на рівні з іншими аспектами лінгвознавства.

Огляд останніх досліджень. Проблема класифікації табуйованої лексики постає щоразу, коли дослідник намагається не лише описати, але й систематизувати мовні заборони. Табу за своєю природою є багатовимірним феноменом: воно стосується і соціальних норм, і культурних традицій, і моральних засад, і психологічних чинників. Саме тому у лінгвістиці існує низка підходів до класифікації забороненої лексики, кожен із яких підкреслює окремий аспект функціонування мовного табу. Відповідно, різні наукові школи пропонували свої критерії розподілу, що

в сукупності створюють багату й складну картину дослідження цього явища. Огляд літератури свідчить про те, що дослідники мовного табу застосовують різноманітні стандарти для класифікації. Це призводить до широкого, але не завжди глибокого охоплення всіх аспектів феномену. Домінуючим є тематично-предметний підхід, де заборонена лексика класифікується за сферами життя, які є об'єктом табуалізації. Ці сфери охоплюють стать, хвороби, смерть, числа, особисту приватність, а також нецензурну лексику. Наприклад, деякі дослідники поділяли табу на мовні, релігійні та цифрові (Ma X., Liu Z., 2020). Інший важливий напрямок – соціокультурний та етикетний підхід – класифікує табу відповідно до їхньої соціальної функції або сфери застосування: табу у щоденному житті, табу часу, регіону, професії, вірувань чи етикету. Зокрема, китайські табу часто класифікують на основі табу уникнення (наприклад, імен людей чи місць) та табу звичаю, що пояснюється впливом конфуціанства та його вимогою до елегантного стилю мови. Різноманіття критеріїв класифікації, де дослідники пропонують від чотирьох до шести категорій, або ж класифікують табу відповідно до вірувань, регіону та етнічної приналежності, підтверджує багатомірність феномену, але демонструє відсутність уніфікованої системи (Gao C., 2013). Як було зазначено вище, у сучасному мовознавстві переважає тематичний, соціально-комунікативний та культурологічно спрямований підхід до вивчення питання табу. А отже, у сходознавчих студіях наразі бракує наукових розвідок, присвячених всебічному дослідженню пласту табуованої лексики, на позначення теми «смерть» та її складових компонентів, адже смерть є універсальним об'єктом людських страхів, а чисельність лексичних одиниць та виразів, пов'язаних із даним явищем та його асоціацією у сучасній китайській мові є вагомою. У даній статті пропонується спроба детального структурно-семантичного аналізу пласту лексики, що характеризує поняття «смерть» та її ключові категорії, шляхи творення (омофонія) та особливості пом'якшеного вживання (ефімізації) у різних контекстах.

В англомовних та європейських дослідженнях мовне табу розглядається як один із механізмів соціального контролю та регуляції поведінки. За К. Алланом і К. Беррідж, табу виступає «мовним бар'єром», що обмежує обговорення певних тем і забезпечує моральну та соціальну стабільність (Allan, BurrIDGE, 2006). Зокрема, табуовані теми пов'язані з фізіологічними функціями, смертю, сексуальністю, релігією та соціальними відхиленнями. Ці теми є універсальними, проте способи вираження заборон і ступінь суворості їх дотримання залежать від культури та історичного контексту. М. Люнг, досліджуючи лайливу лексику в міжкультурній перспективі, зазначає, що певні домени є більш чутливими в одних мовах, ніж в інших, що відображає культурні та соціальні пріоритети спільноти (Ljung, 2011).

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в сучасному суспільстві мовне табу в китайській мові не зникає, а набуває нових форм. Зокрема, важливим чинником є політична цензура, яка істотно обмежує використання певних лексем у публічному дискурсі та інтернет-просторі. З метою обходу цензурних заборон носії мови активно вдаються до евфемізмів, гомофонів і кодових позначень, утворюючи своєрідний пласт прихованої комунікації. У соціальних мережах і на форумах можна спостерігати, як заміна слів створює нові смисли та комунікативні стратегії, а мовці демонструють винахідливість і гнучкість у дотриманні заборон. Водночас у повсякденному спілкуванні продовжує функціонувати лайлива та образлива лексика, яка, хоч і менш розвинена, ніж у європейських мовах, проте має власні національно-культурні особливості. Це свідчить про те, що табуована лексика у китайській мові є не лише мовним, а й соціокультурним феноменом, що потребує системного наукового вивчення.

2. Теоретичні аспекти мовного табу

У мовознавстві термін «табу» трактується як заборона на вживання певних слів або виразів, яка зумовлена соціальними, культурними чи релігійними чинниками. За визначенням К. Аллана та К. Беррідж, мовне табу є своєрідним «мовним бар'єром», що обмежує комунікацію з метою підтримання суспільних норм та уникнення конфліктів (Allan, BurrIDGE, 2006).

Воно може проявлятися у забороні згадування тем, пов'язаних зі смертю, хворобами, тілесними функціями, сексуальністю чи релігією.

М. Люнг, досліджуючи феномен лайливої лексики у міжкультурному аспекті, зазначає, що в усіх мовах світу існують певні універсальні домени, які найбільш часто стають джерелом табуйованих слів: сексуальність, релігія, фізіологічні відправлення та соціальні відхилення (Ljung, 2011). Проте наповнення цих доменів є різним: якщо в англійській чи шведській мовах значна кількість лайок стосується сексуальної сфери, то в китайській культурі особливою силою наділені вирази, що порушують соціальну ієрархію або ображають сімейні зв'язки. Це свідчить про тісний зв'язок табуйованої лексики з культурними традиціями та світоглядом певного народу.

Тісно з табу пов'язане явище евфемізмів: саме вони виникають як замітники «небажаних» слів і дозволяють уникнути прямого їхнього називання. Як зазначено у вищезгаданій праці Аллана і Беррідж, евфемізми є доказом дієвості табу, адже спільнота виробляє цілі системи обхідних позначень. Наприклад, замість прямого називання смерті вживаються вирази на кшталт «відійти у кращий світ», «залишити цей світ». Подібні механізми працюють і в китайській мові, де евфемістичні вирази часто мають форму метафор, омонімічних замінів або числових кодів. Це демонструє, що табуйованість слова стимулює розвиток мовної креативності, адже спільнота шукає способи обійти заборону, не порушуючи соціальних норм.

Український мовознавець М. Кочерган підкреслює, що мовне табу виконує низку функцій у суспільстві (Кочерган, 2006:14). Передусім це регулятивна функція: заборона певних слів допомагає підтримувати суспільний порядок та дисципліну, обмежуючи використання висловів, що можуть бути сприйняті як образливі або небезпечні. Другою є комунікативна функція, яка полягає в дотриманні етикету та визначенні правил спілкування. Третя – культурно-ідентифікаційна функція: табу відображає національні цінності й допомагає зберегти унікальність мовної спільноти. Нарешті, важливою є захисна функція, завдяки якій табу запобігає виникненню конфліктів та небажаних ситуацій у процесі комунікації.

Дослідники також наголошують на ролі табу як механізму мовних змін. Відзначається, що поява евфемізмів і кодових позначень є прямим наслідком дії табу. Коли певне слово стає небажаним, мовці винаходять замітники, що з часом теж можуть втратити «нейтральність» і стати табуйованими (Lidi, Jami, 2021).

Окрему увагу варто звернути на контекстуальність табу. У вищезгаданій роботі «Taboo Words in Manggarayan Language» зазначається, що рівень «забороненості» слова залежить від ситуації: вислів, неприйнятний у формальному дискурсі, може бути абсолютно природним у побутовому спілкуванні (Lidi, Jami, 2021). Це підтверджують і дослідження інших дослідників, які підкреслюють інтерперсональну функцію табу: воно може бути використане як засіб вираження емоцій, підкреслення дистанції чи навіть створення солідарності між мовцями. У цьому випадку свідоме порушення табу стає інструментом комунікації, а не лише обмеженням.

3. Релігійно-філософські чинники табуйованості концепту смерті.

Як і в інших культурах, у Китаї пряме згадування смерті вважається небажаним, особливо у святкових, урочистих або офіційних контекстах. Проте в китайській мові ця практика отримала більш складні форми. Наприклад, китайці часто замінюють слово 死 (sǐ, «померти») на більш м'які вирази: 去世 (qùshì, «піти з життя»), 走了 (zǒu le, «пішов»), 过世 (guòshì, «залишив цей світ»). Використання подібних замінів пояснюється не лише бажанням уникнути неприємного враження, а й глибинними культурними уявленнями про силу мови. Слово може «притягнути» небажану подію, а отже, його промовляння становить певну загрозу.

Досить показовою є різниця у сприйнятті висловів, пов'язаних із побажаннями удачі. У західних мовах, наприклад, в англійській існує ідіома «break a leg» («зламай ногу»), яка

означає «бажаю успіху». У китайському контексті така фраза викликала б щонайменше здивування, а то й тривогу, адже згадування травми чи каліцтва є вкрай небажаним і вважається накликанням лиха. Китайці віддають перевагу побажанням, що підкреслюють здоров'я, довголіття, гармонію та успіх. Тема смерті в сучасній китайській культурі є однією з найглибших та найсуворіше табуйованих тем. Її згадка вважається невдалою та може накликати нещастя, що змушує людей уникати обговорення питань смертності, складання заповітів або навіть реєстрації як донорів органів.

Табуйованість обговорення смерті в китайському суспільстві корениться в давньому переконанні, що згадування про неї притягує нещастя та може прискорити власну кончину. Це повір'я, поширене як серед широких верств населення, так і в повсякденних сімейних розмовах, тісно пов'язане з народними уявленнями про злих духів та несприятливі події, які можуть вплинути на світ живих (Fan, 2018). Проте цей мовний та поведінковий феномен має коріння не в поверхневих забобонах, а у складній системі філософських і соціальних уявлень, що формувалися протягом тисячоліть.

Основою для цього явища, що відрізняє його від підходів в інших культурах, є філософський вакуум, залишений конфуціанством. Конфуцій займав індиферентну та реалістичну позицію щодо смерті, вважаючи, що людство має зосередитися на проблемах реального життя, а не на питаннях загробного світу. Його відомий вислів: «Якщо не знаєш життя, як можеш знати смерть?» – підкреслює цю позицію. Він вважав, що якщо життя прожито гідно, питання смерті вирішиться само собою. Це створює істотний контраст із західними релігіями, як-от християнство, що пропонують чітке поняття раю або пекла, надаючи тим самим заспокійливе пояснення та шлях після смерті. Відсутність такої філософської основи в конфуціанстві не надає людям впевненості у «кращому місці» чи фінальному притулку, що призводить до того, що на передній план виходять народні повір'я та забобони, які заповнюють цю невизначеність (Chen, 2012). Це змщує сприйняття смерті від природного переходу до невизначеної, потенційно небезпечної події.

На відміну від китайської, в українській культурі смерть не є табуйованою темою. Вона сприймається як природна та невіддільна частина людського життя, що відображено у прислів'ях, таких як «Смерть – неминуща дорога». В українській традиції смерть часто антропоморфізується, уявляючись як «потворна стара жінка» або «скелет з косою», з якою можна «домовитись» або «поторгуватись». Це ментальне «олюднення» дозволяє суспільству обговорювати її та ментально контролювати. Ключова відмінність полягає в тому, що в українській культурі страх викликає не сама концепція смерті чи її згадування, а «погана» або «неприродна» смерть (самогубство, насильство, нещасний випадок) та порушення похоронного ритуалу (Kukhareenko, 2012:68). Це різко контрастує з китайським страхом перед самою ідеєю смерті, яка може притягнути нещастя, та її лінгвістичним вираженням, що сприймається як прокляття.

Крім того, важливу роль у формуванні табу відіграє конфуціанський принцип синівської шанобливості (孝, xiào). Відповідно до цього принципу, тіло людини є даром від предків, і його ушкодження розцінюється як неповага до них. Це положення впливає не лише на похоронні ритуали, а й на медичні рішення. Наприклад, згода дитини на відмову батьків від лікування, що може призвести до смерті, згідно з традиційним конфуціанським трактуванням, є порушенням синівської шанобливості. Таким чином, обговорення теми смерті стає складним, оскільки воно несе в собі не лише страх перед невдачею, але й потенційну загрозу порушення глибоко вкорінених культурних імперативів.

Паралельно з конфуціанством, даосизм та народні вірування доповнюють іноді суперечливу картину. Даоська філософія трактує смерть як природну частину циклу життя, подібну до пробудження від ілюзії. Однак, попри філософське прийняття, у повсякденному житті китайці прагнуть уникати розмов про смерть, щоб не порушити «внутрішню гармонію», яку

так цінують. Цей парадокс демонструє, як філософська доктрина може конфліктувати з прагматичними народними переконаннями, що ґрунтуються на страху перед невідомим. Оскільки Конфуцій не надавав чіткого вчення про загробне життя, це створило своєрідний вакуум, який був заповнений багатим пластом народних забобонів. Ці вірування стверджують, що душі померлих можуть впливати на долю живих, а відсутність належних обрядів може перетворити їх на «голодних духів», здатних накликати хвороби та біди. Таким чином, складні похоронні ритуали та табу, пов'язані з темою смерті, є не просто символічними діями, а формою «управління ризиками» – спробою забезпечити безпеку та добробут сім'ї шляхом задобрювання духу померлого та збереження правильного порядку.

4. Роль омофонії та евфемізмів на позначення смерті.

На мовному рівні ставлення до смерті виявляється через феномен табуованої лексики, що ґрунтується на унікальній характеристиці китайської мови – високій омофонії. Велика кількість слів, що звучать однаково, але мають різні значення, створює умови для лінгвокультурних асоціацій, які можуть призводити до виникнення табу. Найбільш класичним прикладом є число 4 (四, sì), яке є майже повним омофоном слова «смерть» (死, sǐ). Ця асоціація настільки сильна, що у повсякденному житті число 4 стає об'єктом уникнення: його часто пропускають у нумерації поверхів, телефонних номерів та номерів будинків, а нерухомість на четвертому поверсі зазвичай має нижчу ціну (Wang, 2016).

Іншим яскравим прикладом табу, заснованого на омофонії, є заборона дарувати годинник (送鐘, sòng zhōng), оскільки ця фраза звучить ідентично до виразу «відправити в останню путь» (送終, sòng zhōng). Такий подарунок може викликати серйозне обурення, оскільки сприймається як пряме побажання смерті. Це свідчить про те, що мова не просто відображає культурні норми, а є активним учасником у формуванні та поширенні забобонів.

Цей мовний механізм працює не лише для створення табу, а й для їх подолання. Практика «щастя через слова» (口彩, kǒu cǎi) дозволяє китайцям проактивно використовувати омофони з позитивним значенням для відвернення нещастя (Yang, 2009:85). Наприклад, страву з чотирьох шматочків тушкованої свинини можуть назвати «М'ясо чотирьох щасть» (四喜肉, sì xǐ ròu), щоб замінити негативну асоціацію з числом 4 на позитивну. Це демонструє, що китайська мова, завдяки своїй фонетичній структурі, функціонує як своєрідний «інструмент забобонів», де слова з нейтральним значенням можуть набувати як табуованого, так і щасливого забарвлення. Це знання надає глибини розумінню лінгвокультурних процесів у китайському суспільстві.

Основним прямим терміном для позначення смерті є слово 死 (sǐ). Однак його використання щодо людини в повсякденному спілкуванні вважається вкрай грубим та неввічливим. Його зазвичай застосовують для опису смерті тварин або як підсилювач для вираження сильної емоції, що надає йому переносного, гіперболічного значення, наприклад, у фразі 我要笑死了 (wǒ yào xiào sǐ le) – «Я вмираю від сміху».

Китайська мова має широкий спектр слів та виразів для позначення смерті, які різняться за рівнем ввічливості, емоційним забарвленням та контекстом використання. Ці терміни можна розділити на прямі, нейтральні та метафоричні евфемізми, а також класифікаційні та сленгові вирази. Для ввічливого та офіційного спілкування замість 死 використовують низку нейтральних евфемізмів:

- 去世 (qùshì) – «покинути світ». Це найпоширеніший і найбільш нейтральний термін, доречний майже в усіх випадках смерті людини.
- 逝世 (shìshì) та 谢世 (xièshì) – «піти з життя». Ці вирази є нейтральними та офіційними, часто використовуються в публічних повідомленнях або некрологах.
- 長眠 (chángmián) – «заснути вічним сном». Це метафоричний, але нейтральний вираз, який передає почуття туги та скорботи, підкреслюючи ідею вічного спокою.

• Для емоційного пом'якшення втрати або для створення ліричного образу часто звертаються до метафоричних евфемізмів:

• 長眠 (chángmián) – «заснути вічним сном». Це метафоричний евфемізм, який виражає тугу, він ліричний і використовується в прозі чи поезії.

• 离开我们 (líkāi wǒmen) – «покинути нас». Це метафоричний евфемізм, широко вживаний, емоційно пом'якшує втрату.

• 走了 (zǒu le) – «пішов/пішла». Це неформальний, емоційний метафоричний евфемізм, що вказує на відхід.

• 命绝 (mìngjué) – «життя обірвалося». Це метафоричний евфемізм, літературний та емоційно насичений.

Китайська мова, як і будь-яка інша, має гумористичний або вульгарний сленг. Серед них – 蹬腿 (dēngtuǐ), буквально «втягнути ноги», що є зневажливим аналогом «відкинути копита». Інша ідіома – 卖咸鸭蛋 (mài xián yā dàn), «продавати солоні качині яйця», – це гумористичний, неформальний сленг, подібний до англійського виразу «kick the bucket».

Незважаючи на глибоку табуйованість концепту смерті у ввічливому спілкуванні, існує значний пласт лайливих та образливих виразів, що містять прямі чи опосередковані конотації смерті. Це демонструє парадоксальний характер табу. Вираз 去死 (qù sǐ) – «іди помри», є прямим прокльоном, аналогічним до англійського «go to hell». У кантонському діалекті поширений вираз 仆街 (pū gāi) – «помри на вулиці».

Крім того, існують образи, які використовують слово 死 для підкреслення зневаги, наприклад:

• 死鬼 (sǐ guǐ) – «мертвий демон/привид»

• 該死 (gāi sǐ) – «заслугуєш смерті», що використовується як сильне прокляття.

Це використання табуйованої лексики в агресивному контексті є виразним парадоксом. Слово, яке є настільки неприйнятним для вираження співчуття, активно використовується як інструмент агресії. Це свідчить про те, що табу на обговорення смерті є соціально-прагматичним (запобігання невдачі та образі), тоді як її використання в інвективі є засобом емоційного сплеску та радикального розриву комунікації.

Китайська мова також має унікальну систему термінів, що диференціюють смерть залежно від соціального статусу, віку або обставин померлого. Ця лексика є частиною традиційного мовного етикету:

• За статусом: 駕崩 (jiàbēng) – використовується виключно для смерті імператора, 薨 (hōng) – для смерті принца, а 卒 (zú) – для смерті чиновника або вченого.

• За віком: 夭折 (yāozhé) означає смерть у дитинстві, 夭亡 (yāowáng) – смерть у розквіті сил, тоді як 壽終 (shòuzhōng) – смерть у похилому віці.

• За обставинами: Існують спеціалізовані терміни для різних причин: 殉 (xùn) – померти за справу (наприклад, 殉國 – за країну), 凶死 (xiōngsǐ) – померти насильницькою смертю, та 病故 (bìnggù) – померти від хвороби.

5. Висновки

Отже, дослідження підтверджує універсальність феномену мовного табу як фундаментального механізму соціального контролю та регуляції поведінки, що відображає культурні цінності та межі дозволеного. Виявлено, що табу виконує низку критичних функцій, включаючи регулятивну, комунікативну та культурно-ідентифікаційну, підтримуючи суспільний порядок та етикет. Попри універсальність доменів табу, їхнє конкретне наповнення виявляє глибоку національно-культурну специфіку. Зокрема, у китайській лінгвокультурі ключовий вплив має конфуціанський принцип синівської шанобливості та філософський вакуум щодо загробного життя, що перетворює концепт смерті на особливо суворо табуйовану тему, асоційовану не

лише зі страхом, а й із потенційною невдачею та соціальною образою. Лінгвістично це табу активно підтримується феноменом омофонії, де слова з ідентичним звучанням, але різним значенням, можуть набувати табуйованого забарвлення. Водночас, саме це табу стимулює високу мовну креативність, призводячи до утворення розгалуженої системи евфемізмів, метафор та кодових позначень для обходу заборон. Існує парадоксальна функція табуйованої лексики: будучи абсолютно неприйнятною у ввічливому спілкуванні (для вираження співчуття), вона активно використовується як інструмент агресії та інвективи, що підкреслює її прагматичний характер.

Подальші дослідження мають бути зосереджені на трьох ключових напрямках. По-перше, це системний аналіз новітнього політичного табу та неологізмів обходу цензури у сучасному цифровому китайському дискурсі, з акцентом на механізмах «вторинної табуїзації» евфемізмів. Необхідно дослідити швидкість і причини, з яких замітники втрачають свою нейтральність. По-друге, пріоритетним є зіставний міжкультурний аналіз інвективної лексики (наприклад, китайської та української), щоб детально вивчити, як культурні пріоритети та соціальні ієрархії формують домени, що слугують основою для лайки та прокльонів. Це дозволить глибше зрозуміти механізми культурної обумовленості агресивної комунікації. По-третє, важливим є лінгводидактичний аспект, а саме розробка ефективного методичного інструментарію для викладання табуйованої лексики та мовних забобонів (як-от омофонічне табу) у курсах китайської мови як іноземної, задля запобігання комунікативним збоям. Нарешті, перспективним є дослідження еволюції традиційних табу в контексті глобалізації та впливу західних культурних зразків на послаблення або модифікацію китайських заборон, а також вивчення використання порушення табу як засобу формування групової ідентичності та солідарності серед молоді.

Література:

1. Бестюк Allan K., Burrige K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 296 p.
2. Chen B. *Coping With Death and Loss: Confucian Perspectives and the Use of Rituals*. Researchgate.net. 2012. URL: https://www.researchgate.net/publication/257635744_Coping_With_Death_and_Loss_Confucian_Perspectives_and_the_Use_of_Rituals (дата звернення: 21.09.2025).
3. Fan Y. *Dealing With Death, China's Biggest Taboo*. Sixth Tone. 2018. URL: <https://www.sixthtone.com/news/1002031> (дата звернення: 22.09.2025).
4. Gao C. *A Sociolinguistic Study of English Taboo Language*. ACADEMY PUBLISHER. 2013. Т. 3, 12 : Theory and Practice in Language Studies. С. 2310–2314.
5. Kukharensko S. *Traditional Ukrainian Folk Beliefs about Death and the Afterlife*. Folklorica. 2012. Vol. 16. P. 65–86.
6. Lidi V. R., Jami P. D. L. *Taboo Words in Manggarai Language and Their Meanings*. Journal of English Language Teaching, Linguistics and Literature. 2021. Vol. 1, № 1. P. 41–46.
7. Ljung M. *Swearing: A Cross-Cultural Linguistic Study*. London: Palgrave Macmillan, 2011. 268 p.
8. Ma X., Liu Z. *A Comparative Study of Chinese and English Taboos*. Atlantis Press. 2020. Т. 497 : Advances in Social Science, Education and Humanities Research. С. 365–370.
9. Wang J. *Chinese Homophones and Chinese Customs*. Yoyochinese.com. 2016. URL: <https://yoyochinese.com/blog/Chinese-Homophones-Chinese-Customs> (дата звернення: 23.09.2025).
10. Yang S. *Purely linguistic taboo/good luck language and its impact on behaviours in China*. RASK: International journal of Language and Communication. 2009. № 30. P. 83–110.
11. Кочерган М. П. *Загальне мовознавство*. Київ: Академія, 2006. 464 с.

References:

1. Allan, K., & Burrige, K. (2006). *Forbidden words: Taboo and the censoring of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Chen, B. (2012, August 3). *Coping with death and loss: Confucian perspectives and the use of rituals*. Researchgate.net. Retrieved September 21, 2025, from https://www.researchgate.net/publication/257635744_Coping_With_Death_and_Loss_Confucian_Perspectives_and_the_Use_of_Rituals
3. Fan, Y. (2018, April 3). *Dealing with death, China's biggest taboo*. Sixth Tone. Retrieved September 22, 2025, from <https://www.sixthtone.com/news/1002031>

4. Gao C. A Sociolinguistic Study of English Taboo Language. ACADEMY PUBLISHER. 2013. T. 3, 12 : Theory and Practice in Language Studies. C. 2310–2314.
5. Kocherhan, M. P. (2006). *Zahalne movoznavstvo* [General linguistics]. Kyiv (Ukraine): Akademiia.
6. Kukharenko, S. (2012). Traditional Ukrainian folk beliefs about death and the afterlife. *Folklorica*, 16(1), 65–86.
7. Lidi, V. R., & Jami, P. D. L. (2021). Taboo words in Manggaraian language and their meanings. *Journal of English Language Teaching, Linguistics and Literature*, 1(1), 41–46.
8. Ljung, M. (2011). *Swearing: A cross-cultural linguistic study*. London: Palgrave Macmillan.
9. Ma X., & Liu Z. (2020). A Comparative Study of Chinese and English Taboos. In *Advances in Social Science, Education and Humanities Research* (Vol. 497, pp. 365–370). Atlantis Press.
10. Wang, J. (2016, September 20). Chinese homophones and Chinese customs. *Yoyochinese.com*. Retrieved September 23, 2025, from <https://yoyochinese.com/blog/Chinese-Homophones-Chinese-Customs>
11. Yang, S. (2009). Purely linguistic taboo/good luck language and its impact on behaviours in China. *RASK: International journal of Language and Communication*, (30), 83–110.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2025
Рекомендована до друку 11.12.2025
Опублікована 30.12.2025